

РЕЦЕНЗІЯ

Журавльової Тетяни Василівни, кандидати мистецтвознавства,
доцента кафедри кінознавства
Київського національного університету театру, кіно і телебачення
імені І. К. Карпенка-Карого
на дисертацію **ЧЖАН ЦЗІНВЕНЬ**

«Естетичні особливості китайських фільмів у жанрі уся»
подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво і виробництво»,
галузь знань 02 Культура і мистецтво

Дослідниця кінематографу КНР обрала предметом мистецтвознавчого аналізу фільми про бойові мистецтва. Жанр уся в роботі Чжан Цзінвень розглядається не лише як тип екранного видовища, побудований на карколомних пригодах, на виняткових фізичних здібностях персонажів, на їхній духовній стійкості тощо. Фільми уся розглядаються ширше – в контексті китайської культури, а не лише як окремий жанр, зі своїми естетичними особливостями. Авторка наголошує, що уся претендує на значну роль у презентації китайської цивілізації, пов'язаної з нею стародавньою та актуальною образністю й тематикою.

Уся презентується через аналіз еволюції жанру, який неможливий без огляду на соціокультурний контекст. Ідеологія жанру відтворює визначальні риси китайської ментальності, яка в свою чергу формувалась під впливом конфуціанської етики та буддистсько-даоських вірувань. Візуальна естетика фільмів уся також пов'язана з традиціями китайського живопису та театральної сценографії.

Напряма вплинув на світовий кінематограф, надто на пригодницькі фільми, сюжети яких побудовані на перетині фентезійних і реальних світів. Технологічні, сюжетні, форматні особливості екранних мистецтв інших країн – корейських, японських, європейських чи американських відбиваються й на кіно КНР, зокрема й на жанрі уся.

Художні традиції китайського кіномистецтва продовжують зберігати власну унікальність в епоху тотальної глобалізації та спрямованості сучасного соціуму до культурних інтеграцій. У цьому аспекті полягає **актуальність дисертаційного дослідження.**

Новизна дослідження також містить спрямованість на національні традиції в китайському кіно, акцентовано увагу на даосько-конфуціанських і чань-буддистських витоках філософії та ідеології фільмів про майстрів бойових мистецтв. Докладно проаналізовано питання жанрового розгалуження й утворення системи піджанрів уся; досліджено специфіку драматургії та образності жанру уся: персонажі, умовності ігрового світу, поширені сюжетні елементи, візуальну стилістику, екшн-хореографію тощо.

Також до оригінальних позицій дисертації можна віднести аналіз перспектив розвитку жанру уся в трансмедійних проектах, впровадження тематики бойових мистецтв у інші технологічні формати екранних мистецтв – відеоігри, віртуальна реальність, 3D тощо.

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, визначено мету основні завдання дисертаційного дослідження, описано методи, які були використані визначено наукову новизну роботи і практичне значення отриманих результатів, представлено теоретичну базу дисертації, яка великою мірою ґрунтується на китайськомовних та англomовних дослідженнях та джерелах. Також примітно, що китайська авторка спиралась в роботі на праці українських синологів, присвячені вивченню китайської культури.

Практичне та теоретичне значення роботи полягає в тому, що в українському науковому просторі дисертація Чжан Цзінвень «Естетичні особливості китайських фільмів у жанрі уся» є першим принаймні в українському мистецтвознавстві системним дослідженням естетичних особливостей китайських фільмів уся. Матеріали дисертації можуть бути включені до загальних та спеціальних навчальних курсів з теорії та історії

культури, мистецтвознавства, кінознавства, написання статей, рецензій на кінофільми та вистави тощо.

У *Першому розділі* розроблено періодизацію щодо формування й еволюцію жанру уся. На аналізі історичних, соціокультурних, політико-ідеологічних та інших обставин виокремлено п'ять основних етапів розвитку жанру – від зародження та перших експериментів із фільмування бойових сцен до часів ідеологічного пресингу на китайське мистецтво, згодом трансформаційних процесів в середині жанру та періоду його розквіту після 1990-х років.

Наголошено, що стрімкому розвитку жанру уся посприяла плідна співпраця кіновиробників КНР із тайванськими та гонконзькими колегами, саме тоді жанр уся стає надзвичайно популярним на материковому Китаї, до нього звертаються великі кіностудії та популярні майстри ігрового. Також у *Першому розділі* розкривається вплив релігійних та світоглядних рис китайського менталітету на наявне в драматургії уся поняття кодексу честі головного героя та закони спільноти.

Другий розділ присвячений зокрема формулюванню основних етичних та художніх засад жанру уся. Констатовано, що на сучасному етапі уся рідко представлений у чистому вигляді, а найбільш видатні стрічки поєднують різноманітні комбінації піджанрів уся: фентезі, історичних та псевдоісторичних драм, хорорів, бойовиків кунг-фу на сучасну соціальну тематику (з варіативними підвидами типу ган-фу – «кунг-фу зі зброєю» та герл-ган – «дівчина з пістолетом»), комедій, мелодрам тощо.

Акцентовано на збереженні певних естетичних та драматургічних нормативів класичного уся, які зберігають свої позиції майже в усіх зазначених піджанрах уся. До таких належать: наявність героя – майстра бойового мистецтва, морально-ідейний кодекс поведінки персонажів, умовність екранного простору цзяньху, який постає як культуротворчий

фактор, сповнений не лише особливих матеріальних прикмет, але й специфічної організації соціальних і природних елементів тощо.

У *Третьому розділі* проаналізований вплив жанру фільмів уся на світовий кінематограф. На численному фільмовому матеріалі простежений процес відбиття китайської культурної свідомості, екранної естетики та ідеології на продукції з елементами пригодницького жанру як окремих режисерів, так і стрічок медіа-франшиз «Марвел», «Панда Кунг-фу» тощо. Також розглянуто пародійовані форми жанру, як у фільмі «Зелений шершень» (2011 р).

Підкреслено також, що жанр уся, добре відомий китайському глядачеві, потребує додаткових коментарів для західного глядача. Саме тому поширення на Захід китайського кінодискурсу сприяє діалогічності його сприйняття, адже відображає регіональний азіатський світогляд.

Дискусійні зауваження та пропозиції до змісту дисертації.
Оцінюючи дисертаційне дослідження варто зупинитись на таких моментах:

- На думку рецензента, авторці варто було б приділити цілий підрозділ аналізу інтерпретації естетичних та етичних постулатів жанру уся в авторському кінематографі КНР. У тексті зосереджено увагу на трьох провідних режисерах включно з Вонг Кар-Ваєм. Цікаво було б більш детально ознайомитись з особливостями авторського стилю режисерів молодого покоління, які використовують художні прийоми жанру уся.

- У тексті дисертації висунуто тезу про певну поетизацію насильства у фільмах про бойові мистецтва, яка позначилися передусім на тих стрічках, які почали використовувати новітні комунікативні й інформаційні технології. Бажано щоб дисертантка докладніше розкрила зазначену проблему.

Наведені побажання не применшують наукової цінності та фахового значення дисертаційної роботи. Враховуючи актуальність проблеми, наукову новизну, теоретичну та практичну значущість отриманих результатів можна зробити висновок, що дисертаційне дослідження Чжан Цзінвень «Естетичні особливості китайських фільмів у жанрі уся» є завершеним самостійним науковим доробком. Її авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво і виробництво».

Рецензент

Кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри кінознавства

КНУТКІТ імені І. К. Карпенка-Карого

Журавльова Т. В.

Підпис *Т. В. Журавльової*
ЗАСВІДЧУЮ

ПРОВІДНИЙ ІНЖЕНЕР
ВІДДІЛУ КАДРІВ

Школяр Колесни...